

LEON MEJNARTOWICZ

Brzoza płomienna

Пламенная береза

The flamy birch

Brzoza brodawkowata jest drzewem bardzo zmiennym. Opisano wiele form tego gatunku różniących się od typowych drzew kształtem, rozmiarami i barwą liści, fakturą i barwą kory, okresami rozpoczęcia i końca sezonu wegetacyjnego oraz rysunkiem i barwą drewna. Brzozy o pięknym rysunku drewna mają niezwykle wysoką wartość na rynku meblarskim, sztukateryjnym i snycerskim. Najbardziej znane są brzoza karelska i brzoza czeczotowata.

Mało znaną, lecz o najpiękniejszym rysunku drewna, jest forma nazywana brzozą płomienną lub płomykową. Nazwa polska tej brzozy wiąże się z jej charakterystycznym rysunkiem drewna i odpowiada nazwom nadawanym w innych krajach, a mianowicie: flambjörk, flamy birch, Flammbirke, plamennaja bereza, plamenná břiza.

Poszukiwania cennych form brzoź dla przemysłu meblarskiego doprowadziły w okresie powojennym do odkrycia na obszarach środkowej i południowej Szwecji brzozy karelskiej, lodowej, płomiennej i innych (3). Brzoza płomienna jest bardzo rzadko występującą formą, u której drzewa mają zwykle krótki pień, rozgałęziony nisko na kilka grubych konarów, drewno zaś ma włókna przebiegające w dolnej części pnia faliście. Kora okrywająca dolną część pnia jest bardzo gruba. Drzewa o pniu prostym, dobrze wykształconym są niezmiernie rzadkie, lecz można stwierdzić częstsze ich występowanie w jednych regionach kraju niż w innych (3).

Drzewo brzozy brodawkowatej o cechach zbliżonych do przytoczonego opisu zanotował z wyspy Wolin Ćwikliński (1). W Czechosłowacji w Leśnictwie Košťelce nad Černými lesy V a c l a v (5) stwierdził występowanie aż 60 brzoź płomiennych wśród rosnących tam 383 drzew brzozy brodawkowatej. Drzewa tej formy „tworzą korony w pełni nie gorsze od normalnych brzoź, o pniu prostym, przeważnie dobrze wykształconym.

Fot. 1. Pokrój
brzozy płomiennej
z okolic Stargardu

Osiągają znaczne rozmiary i tym różnią się od brzozy karelskiej i czeczotowatej” (5). Występowanie opisywanej formy stwierdzono nie tylko w Szwecji, Czechosłowacji i Polsce, lecz także w Szkocji, gdzie formę tę znaleziono w górskich lasach brzozowych (2).

W 1976 r. znaleziono nad jeziorem leżącym przy drodze Stargard — Maszewo, w odległości około 12 km od Stargardu, wśród licznych brzoź w wieku około 50 lat, jedno drzewo będące brzozą płomienną. Rośnie ona na piaskach gliniastych z podnóża wzgórza morenowego, nad wschodnim brzegiem jeziora. Brzoza ta ma wysokość około 13 m i obwód na wysokości pierśnicy 114 cm (fot. 1). Dolna część pnia do wysokości 2,5 m

Fot. 2. Gruba, głęboko spękana korowina okrywa pień brzozy płomiennej

Fot. 3. Faliście przebiegające włókna drzewne i wypukłości na pniu cechują brzozę płomienną

Fot. do artykułu Autor

okryta jest bardzo grubą, miejscami nieregularnie spękaną korowiną, która na znacznej powierzchni została przed laty odarta, tak że obecnie można łatwo stwierdzić falisty przebieg włókien oraz liczne wypukłości (fot. 2 i 3). Wierzchołek korony rośnie horyzontalnie, co prawdopodobnie zostało spowodowane uszkodzeniem pędu głównego przez gałęzie sąsiedniej brzozy. Również osadzenie pierwszego konara na wysokości około 4,5 m jest wynikiem tylko tego, że drzewo rośnie przy drodze, wskutek czego występuje tu jednostronne oczyszczenie korony i skierowanie gałęzi ku wolnej przestrzeni nad drogą.

Opisany osobnik brzozy płomiennej nie zawiązywał nasion w latach 1977—1978. W celu stwierdzenia czy drzewo to zdolne jest do zawiązywania płodnych nosion oraz zdolności jego do przekazywania posiadanych cech rysunku drewna powinno się je rozmnożyć wegetatywnie przez oczkowanie lub szczepienie. Ze względu na znaczną samosterylność brzóz (4) należałoby dokonać kontrolowanych krzyżowań z typową brzozą brodawkowatą oraz z drzewami *Betula pendula* var. *carelica*.

Posiadanie bazy nasiennej drzew o najwyższych wartościach dla przemysłu meblarskiego znalazło już zrozumienie u naszych zachodnich sąsiadów, gdzie rozmnożono brzozę karelską na dziesiątkach hektarów oraz gdzie zakładane są również plantacje takich drzew jak *Cerasus avium* (L.) Moench.

LITERATURA

1. Cwikliński E. — Rzadko spotykane okazy brzozy (*Betula*) w Wolinskim Parku Narodowym. „Rocznik Dendrologiczny” 29, 1976.
2. Gardiner A. S. — Flamy birch and its frequency in some Highlands populations. „Scott. Forestry” 19/3, 1965.
3. Lindquist B. — Genetics in Swidsh forestry practice. Svenska Skogsvårdsförningens förlag Stockholm. 1948.
4. Mejnartowicz L. — Genetyka w monografii: Brzozy (*Betula*) red. S. Białobok, 1978.
5. Vaclav E. — Očková (f. *oculosa*) a plamenná (f. *flammifera*) briza dvě důležité formy břizy. „Sb. Vedec. Lesn. Ustavu Vysoké školy Zemed. v Praze” 10, 1967.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 27 listopada 1978 r.

Краткое содержание

Автором найдена и описана пламенная береза. Это форма березы бородавчатой имеющая художественно ценную текстуру древесины до высоты 4—5 м. Описанное дерево растет на восточном берегу озера в отдалении 12 км от г. Старгарда. Имеет

ОНО 13 м высоты, 114 см окружности и грубую растреснувшуюся темную кору до высоты 2,5 м. Под этой корой находится свилеватая древесина. Возраст дерева около 50 лет.

Summary

The author described a form of flamy birch, found near the lake lying 12 km from the town Stargard in North- Western Poland. The tree is about 50 years old. It is 13 m high, its girth is 114 cm. The basal part of stem is covered to a height of 2.5 m with rough bark with short bark ridges and discontinuous longitudinal fissures. The wood in this part of the stem has an undulating course of the fibers.

„Sylwan” przyjemnym upominkiem za granicę, m.in. dla mieszkających tam rodaków. Pomyśl o tym. Warunki prenumeraty dla mieszkających za granicą na ostatniej stronie okładki.